

ΤΑΞΗ: 3^η ΤΑΞΗ ΕΠΑ.Λ.

ΜΑΘΗΜΑ: ΝΕΟΕΛΛΗΝΙΚΗ ΓΛΩΣΣΑ/ΓΕΝΙΚΗΣ ΠΑΙΔΕΙΑΣ

Ημερομηνία: Σάββατο 4 Ιανουαρίου 2020

Διάρκεια Εξέτασης: 3 ώρες

ΕΚΦΩΝΗΣΕΙΣ

Α. ΜΗ ΛΟΓΟΤΕΧΝΙΚΟ ΚΕΙΜΕΝΟ

Γενιές και γενιές Αμερικανών μεγάλωσαν έχοντας μεγάλη εμπιστοσύνη στο σύνταγμα, σε συνδυασμό με την πεποίθηση ότι η χώρα προστατευόταν από ένα είδος θεϊκής πρόνοιας. Αρκούν, ωστόσο, οι συνταγματικές ασφαλιστικές δικλείδες προκειμένου να μην κινδυνεύει μια δημοκρατία; Νομίζουμε πως η απάντηση είναι όχι. Ακόμα και ένα άρτια σχεδιασμένο σύνταγμα δεν είναι αρκετό από μόνο του, για να εγγυηθεί το απαραβίαστο των δημοκρατικών θεσμών και ελευθεριών. Λόγω ακριβώς των κενών και των αμφισημιών που χαρακτηρίζουν όλα τα νομικά και συνταγματικά κείμενα, δεν μπορούμε να εναποθέσουμε στο σύνταγμα και μόνο τις ελπίδες μας ότι θα λειτουργήσει αποτελεσματικά στις αυταρχικές τάσεις ενός εκλεγμένου ηγέτη.

Όπως σε μια οικογένεια, σε μια επιχείρηση ή ένα εκπαιδευτικό ίδρυμα έτσι και στην πολιτική ο ρόλος των άγραφων κανόνων είναι εξαιρετικά σημαντικός. Μπορεί κανείς να αντιληφθεί τον ρόλο τους παίρνοντας ένα τόσο καθημερινό παράδειγμα όσο αυτό των παιδιών και των εφήβων που παίζουν μπάσκετ σε μια παιδική χαρά. Στην περίπτωση τους δεν υπάρχει κάποιο επίσημο σύνολο κανόνων, όπως συμβαίνει στο NBA ή στην Ευρωλίγκα. Ούτε, άλλωστε, υπάρχει διαιτητής, ο οποίος να εφαρμόσει τους κανόνες. Το μόνο στοιχείο που εμποδίζει το παιχνίδι των νεαρών να εξελιχθεί σε χάος είναι η άτυπη μεταξύ τους συμφωνία για το τι επιτρέπεται και τι όχι.

Φυσικά, η δημοκρατία δεν είναι ένας απλός αγώνας μπάσκετ. Έχει κανόνες (σύνταγμα) και «διαιτητές» (τα δικαστήρια). Ωστόσο, είναι βέβαιο πως λειτουργεί καλύτερα σε εκείνες τις χώρες όπου το σύνταγμα και οι νόμοι συμπληρώνονται από ένα άτυπο corpus¹ άγραφων, εθιμικών κανόνων. Οι κανόνες αυτοί λειτουργούν ως προστατευτικά κιγκλιδώματα, αποτρέποντας το ενδεχόμενο να εκτραχυνθεί η πολιτική διαδικασία ή να υπερβεί κάποια όρια ο ανταγωνισμός μεταξύ των πολιτικών παρατάξεων.

¹ (λατ.) σώμα

Η τήρηση αυτών των άγραφων κανόνων δεν είναι απλώς θέμα καλής προαίρεσης όσων μετέχουν στο πολιτικό παιχνίδι. Πρόκειται ουσιαστικά για ένα είδος άτυπου κώδικα, τον οποίο όλοι αποδέχονται και σέβονται. Συχνά, επειδή ακριβώς αυτοί οι κανόνες είναι άγραφοι, είναι, κατά κάποιον τρόπο, και αόρατοι· ιδιαίτερα όταν το όλο σύστημα λειτουργεί καλά, η τήρηση αυτών των άτυπων κανόνων περνά σχεδόν απαρατήρητη. Αυτό, βέβαια, κάθε άλλο παρά σημαίνει ότι η τήρηση τους είναι και περιττή· όπως συμβαίνει και με το οξυγόνο ή το νερό, καταλαβαίνουμε καλά την αξία τους όταν «λείψουν». Στο μέτρο πάντως που μια κοινωνία σέβεται αυτούς τους άγραφους κανόνες, ενδεχόμενη παράβαση τους από έναν πολιτικό μπορεί να οδηγήσει στην αποδοκιμασία του, σε σκληρή κριτική προς το πρόσωπο του, ακόμα και στον εξοστρακισμό του.

Steven Levitsky- Daniel Ziblatt, «Πως πεθαίνουν οι δημοκρατίες», εκδ. Μεταίχμιο, 2018. (διασκευή)

ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ

1^η Δραστηριότητα

A1. Να πυκνώσετε το περιεχόμενο των τριών τελευταίων παραγράφων του κειμένου («Όπως σε μια οικογένεια,... ακόμα και στον εξοστρακισμό του.») σε μία παράγραφο 100 περίπου λέξεων.

Μονάδες 10

A2. Στην τέταρτη (4^η) παράγραφο του κειμένου («Η τήρηση... εξοστρακισμό του.») χρησιμοποιείται ως τρόπος πειθούς η επίκληση στη λογική. Να εντοπίσετε ένα μέσο πειθούς (μονάδες 3) και να εξηγήσετε τι επιδιώκει με αυτό ο συντάκτης (μονάδες 2).

Μονάδες 5

2^η Δραστηριότητα

A3. Στη δεύτερη (2^η) παράγραφο του κειμένου («Όπως σε μια οικογένεια,... τι επιτρέπεται και τι όχι.») να εντοπίσετε έναν τρόπο ανάπτυξης (μονάδες 4) και να τεκμηριώσετε την απάντησή σας με αναφορές στο κείμενο (μονάδες 2).

Μονάδες 6

A4. Να γράψετε έναν τίτλο για το μη λογοτεχνικό κείμενο που διαβάσατε παραπάνω, στον οποίο να αποδίδεται το νόημά του, αξιοποιώντας την αναφορική λειτουργία της γλώσσας.

Μονάδες 4

ΕΠΑΝΑΛΗΠΤΙΚΑ ΘΕΜΑΤΑ 2020
Α' ΦΑΣΗ**E_3.Nλ3Γ(ε)**

A5. Να ξαναγράψετε τις φράσεις που ακολουθούν αντικαθιστώντας κάθε υπογραμμισμένη λέξη με άλλη συνώνυμη, προκειμένου να γίνει το ύφος πιο απλό:

1. άρτια σχεδιασμένο σύνταγμα
2. να εναποθέσουμε στο σύνταγμα και μόνο τις ελπίδες μας
3. να εκτραχυνθεί η πολιτική κατάσταση
4. να υπερβεί κάποια όρια
5. θέμα καλής προαίρεσης.

Μονάδες 5**3^η Δραστηριότητα**

A6. Στο πλαίσιο συζήτησης για το δημοκρατικό πολίτευμα, ένας συμμαθητής σας αναφέρθηκε στην αυτονόητη αντίδραση των νέων, όταν αισθάνονται ότι το κράτος επιδιώκει την επιβολή κανόνων με αυταρχικό τρόπο. Η τοποθέτησή του σας προβλημάτισε. Γι' αυτό, αποφασίσατε να του απευθύνετε επιστολή (200-250 λέξεων) στην οποία επισημαίνετε τα φαινόμενα στα οποία οδηγεί τους νέους ο αυταρχισμός της εκτελεστικής εξουσίας και στη συνέχεια υποδεικνύετε ποια είναι η σωστή πολιτική συμπεριφορά που οφείλουν να υιοθετήσουν οι ίδιοι.

Μονάδες 20**B. ΛΟΓΟΤΕΧΝΙΚΟ ΚΕΙΜΕΝΟ**

[Το συγκεκριμένο απόσπασμα τοποθετείται χρονικά στην περίοδο της δικτατορίας των συνταγματαρχών, 1967- 1974.]

Εκείνα τα χρόνια πέρασαν μέσα στην καχυποψία και τη μαύρη απελπισία. Κανένας όμως δεν ήξερε πόσο θα κρατούσε η δικτατορία. Κι αν ήταν τόσο χαλκέντερη όσο του Φράνκο στην Ισπανία; Θα περνούσαμε όλη μας τη ζωή έτσι. Αυτό μας προκαλούσε μία αίσθηση ματαιότητας. Πολλοί σκέφτηκαν να φύγουν από τη χώρα και μερικοί τα κατάφεραν κιόλας. Οι περισσότεροι πάντως έμειναν εδώ. Συνέχιζαν να δουλεύουν, να ερωτεύονται, να παντρεύονται, να γεννούν παιδιά. Η ζωή δε σταμάτησε. Μόνο που ήταν διαφορετική. Μαθαίναμε για τις αντιστασιακές οργανώσεις και γι' αυτούς που «παραθέριζαν» στα νησιά από τις εκπομπές του BBC ή της Ντόιτσε Βέλε, που ακούγαμε παράνομα, σιγανά και με κλειστά πατζούρια. Οι απλές λέξεις είχαν αποκτήσει διπλό νόημα. Υπονοούσαν και κάτι άλλο. Οι στίχοι του Σεφέρη, που το 69' αντιτάχθηκε στο καθεστώς και το κατήγγειλε ως αντίθετο στα ιδανικά της ελευθερίας και της δημοκρατίας, έμπαιναν στις συζητήσεις με συμβολική σημασία.»(...) Εσφίζαν οι παρέες κι έγιναν σχεδόν συνωμοτικές. Καινούργιους φίλους αποφεύγαμε να

κάνουμε. Οι παλαιοί έδιναν σιγουριά και κουράγιο. Νομίζαμε πως έτσι θα γερνούσαμε. (...)

Φυσικά εκείνα τα χρόνια θα έπρεπε να ήταν απ' τα καλύτερα της ζωής των γονιών μου. Είδαν τις κόρες τους να παντρεύονται, απέκτησαν και το πρώτο τους εγγόνι. Αλλά αντί να νιώθουν ευτυχείς και ξέγνοιαστοι είχαν την ανησυχία μήπως μπλέξουμε θελημένα ή αθέλητα σε περιπέτειες.

Όταν μάθαμε ότι το γειτονόπουλό μας, ο Διομήδης Κομνηνός, που έμενε στην οδό Έκτορος απέναντι από την Αφροδίτη, ήταν ανάμεσα στους νεκρούς του Πολυτεχνείου παγώσαμε. Τον ξέραμε από παιδάκι. Αποφασίσαμε με τη μάνα μου και την Αφροδίτη, που συνδεόταν πιο στενά, να πάμε στην κηδεία του. Πήρα και το γιο μου μαζί, που ήταν δύο ετών. Στο νεκροταφείο του Ζωγράφου που θα γινόταν η κηδεία πίστευα ότι θα έβλεπα όλη τη γειτονιά. Είχα κάνει λάθος. Ο τρόμος βασίλευε στην πόλη. Ήταν μία περίεργη τελετή. Σιωπηλή, αν και συνοδεύαμε ένα παιδάκι δεκάξι χρόνων. Μόνο τα βλέμματα μιλούσαν. Αν τυχαία ακουμπούσαν στις φιγούρες των «μυστικών», κατέβαιναν βιαστικά στο χώμα. Αλλιώς στέκονταν στα μάτια του άλλου, που είχε έρθει να δηλώσει και κάτι επιπλέον εκτός από τη συμπαράστασή του στην οικογένεια του Διομήδη.

Ευγενία Φακίνου, *Ερως, Θέρος, Πόλεμος*, εκδ. Καστανιώτη, 2003 (σελ.404-405).

ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ

1^η Δραστηριότητα

B1. Σε καθεμιά από τις παρακάτω προτάσεις να δώσετε το χαρακτηρισμό «**Σωστό**» ή «**Λάθος**», ελέγχοντας αν αποδίδουν το νόημα του κειμένου σωστά ή όχι.

1. Το ενδεχόμενο μακράς διάρκειας του ολοκληρωτικού καθεστώτος προβλημάτιζε τους ανθρώπους κάνοντάς τους να αισθάνονται πως όλα είναι ανώφελα.
2. Η πολιτική κατάσταση που επικρατούσε στη χώρα τη χρονική περίοδο που εκτυλίσσεται η υπόθεση δεν εμπόδισε την εξέλιξη της ζωής των ανθρώπων.
3. Ο φόβος και η καχυποψία οδήγησε τις υπάρχουσες φιλικές σχέσεις στη διάλυση.
4. Οι γονείς της ηρωίδας, παρά τις δυσκολίες που επέφερε η δικτατορία, αισθάνονταν πλήρεις λόγω των ευχάριστων γεγονότων που διαδραματίστηκαν στην ζωή των παιδιών τους.
5. Η προσέλευση των ανθρώπων στην τελετή ενταφιασμού του νεαρού αγοριού ήταν αθρόα.

Μονάδες 5

ΕΠΑΝΑΛΗΠΤΙΚΑ ΘΕΜΑΤΑ 2020
Α΄ ΦΑΣΗ

E_3.Nλ3Γ(ε)

B2. Αξιοποιώντας τις πληροφορίες που δίνονται στην πρώτη (1^η) παράγραφο του κειμένου να επισημάνετε (50- 60 λέξεις) τα στοιχεία που επιβεβαιώνουν ποια ήταν η πολιτική κατάσταση της χώρας και πώς επηρέαζε την ζωή των ανθρώπων.

Μονάδες 10**2^η Δραστηριότητα**

B3. Στο παραπάνω λογοτεχνικό κείμενο αξιοποιείται τόσο η αφήγηση όσο και η περιγραφή. Να παραθέσετε ένα σχετικό χωρίο για καθέναν από αυτούς τους αφηγηματικούς τρόπους.

Μονάδες 6

B4. Με σχετικό χωρίο από το κείμενο να τεκμηριώσετε ότι ο αφηγητής είναι ομοδιηγητικός (μονάδες 2) και στη συνέχεια να αιτιολογήσετε την επιλογή αυτή της συγγραφέα (μονάδες 2).

Μονάδες 4

B5. Να χαρακτηρίσετε πώς λειτουργεί η γλώσσα (μεταφορικά- κυριολεκτικά) σε καθεμιά από τις παρακάτω φράσεις του κειμένου:

1. Πολλοί σκέφτηκαν να φύγουν από τη χώρα...
2. Οι απλές λέξεις είχαν αποκτήσει διπλό νόημα.
3. Έσφιξαν οι παρέες...
4. Ο τρόμος βασίλευε στην πόλη.
5. Μόνο τα βλέμματα μιλούσαν.

Μονάδες 5**3^η Δραστηριότητα**

B6. «Πολλοί σκέφτηκαν να φύγουν από τη χώρα και μερικοί τα κατάφεραν κιόλας. Οι περισσότεροι πάντως έμειναν εδώ. Συνέχιζαν να δουλεύουν, να ερωτεύονται, να παντρεύονται, να γεννούν παιδιά. Η ζωή δε σταμάτησε.» Ποια συναισθήματα σας προκαλεί η απόφαση της πλειονότητας να παραμείνει στην Ελλάδα παρά τις αντίξοες συνθήκες που είχε επιβάλει το δικτατορικό καθεστώς; Προσωπικά τι θα σας κρατούσε στη χώρα, αν βιώνατε μια αντίστοιχη κατάσταση; Να αναπτύξετε την απάντησή σας σε ένα ενιαίο κείμενο 100- 150 λέξεων.

Μονάδες 20**Σας ευχόμαστε επιτυχία!!**